

การจัดนิทรรศการหนังสือ

นำเสนอเมื่อ : 15 มี.ค. 2552

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการหนังสือ

การจัดนิทรรศการหนังสือ

ความหมายของการจัดนิทรรศการหนังสือ

ความหมายของนิทรรศการหนังสือ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

รสา วงศ์ยังอยู่ (2546.: 271) นิทรรศการหนังสือ คือ การจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีข้อมูล และใช้สื่อหลาย ๆ อย่าง เช่น รูปภาพ หนังสือ หุ่น เป็นต้น เป็นการสรุปความรู้อย่างย่อ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การหาความรู้จากหนังสือให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในภายหลัง เป็นการจัดนิทรรศการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเราใจให้ผสม และผู้ฟังได้รู้จักหนังสือ สนใจและใคร่อ่านหนังสือต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น การจัดนิทรรศการหนังสือเป็นการจัดแสดงหนังสือเป็นสำคัญอาจมีรูปภาพ สิ่งของ ประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจในหนังสือ

สุพรรณิ วุราทร (2550.: 66) นิทรรศการหนังสือ คือ การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหนังสือเรื่องหนึ่งหรือหนังสือกลุ่มหนึ่งซึ่งมีลักษณะร่วมกัน เช่น ในด้านประเภท แนวคิด ตัวละคร ฉาก หรือลักษณะพิเศษ เช่น วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัล โดยการจัดแสดงซึ่งมีการใช้สื่อหลายชนิด เช่น ขอบุเขียน รูปภาพ สิ่งของ และหนังสือ เป็นต้น ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหนังสือในนิทรรศการจะกระตุ้นความสนใจและนำไปสู่การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จัดนิทรรศการมากยิ่งขึ้นโดยการอ่านหนังสือ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542.: 275) นิทรรศการหนังสือ คือ การแสดงหนังสือและวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่จัดแสดง ตลอดจนกระตุ้นให้สนใจอยากอ่านหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ

ห้องสมุดนิยมจัดนิทรรศการเพื่อกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการเกิดความสนใจในหนังสือ และการอ่านเป็นการดึงผู้ใช้บริการให้เขาหาหนังสือ และเขาใช้บริการต่าง ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด ซึ่งผู้จัดนิทรรศการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในศิลปะของการจัดนิทรรศการ และพยายามโยงเรื่องของนิทรรศการด้วยสี ภาพ ตัวอักษร วัสดุอุปกรณ์ เขาสูหนังสือและเรื่องราวของหนังสือ ตลอดจนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวทั่ว ๆ ไป และสอดคล้องกับกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ของโรงเรียน

การจัดนิทรรศการหนังสือ เป็นการจัดนิทรรศการหนังสือ เป็นการจัดนิทรรศการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเราใจให้ชุมชน และผู้ฟังได้รู้จักหนังสือ สนใจและใครอ่านหนังสือต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. 2542. 117)

การจัดนิทรรศการหนังสือก็เช่นเดียวกับการจัดนิทรรศการโดยทั่ว ๆ ไป มีการใช้สื่อหลายประเภทเช่น รูปภาพ ของจริง ของตัวอย่าง หุ่น หนังสือ uly มาแสดงและมีกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบ เช่น การสนทนา การอภิปราย การโต้วาที การสาธิต การแสดงละคร การเล่าเรื่องหนังสือ เกมและการแข่งขันต่าง ๆ การทนายปัญหา uly ตัวอย่าง นิทรรศการหนังสือ เช่น “งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ” เป็นนิทรรศการหนังสือระดับชาติ ไม่จำกัดขอบเขตของผู้เข้าชม สำหรับหน่วยงานที่ควรจัดนิทรรศการหนังสือ ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดแห่งชาติ ซึ่งลักษณะและขอบเขตของนิทรรศการหนังสือแต่ละครั้งย่อมมีความแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของการจัดและความพร้อมขององค์ประกอบในการจัดนิทรรศการ อันได้แก่งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. 2542. 117)

สรุป การจัดนิทรรศการหนังสือดังกล่าว พอจะประมวลได้ว่าการจัดนิทรรศการหนังสือหมายถึง การจัดแสดงให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหนังสือกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะรวมกัน เช่น ในด้านประเภท แนวคิดของเรื่องหรือบุคคล ตัวละคร ฉาก สถานที่ ผลงานของบุคคล หรือหนังสือที่ได้รับความนิยมต่าง ๆ โดยการจัดแสดงซึ่งมีการใช้สื่อหลากหลายชนิด เช่น ข้อเขียน รูปภาพ หนังสือ

หุ่นจำลอง ของจริง ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหนังสือ เป็นต้น เป็นการจัดนิทรรศการเพื่อเราใจให้ชุมชนเกิดความสนใจในหนังสือ ได้รู้จักหนังสือ กระตุ้นความสนใจในการเข้าสูหนังสือและเรื่องราวของหนังสือ และใคร่อยากอ่านหนังสือต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และนำไปสู่ การแสวงหาความรู้ มากยิ่งขึ้น โดยการอ่านหนังสือ อันจะเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ต่อเนื่องให้เกิดกับชุมชนต่อไป นอกจากนี้การอ่านหนังสือเป็นการดึงผู้ใช้บริการให้เข้าใช้บริการต่าง ๆ และรวมกิจกรรมของห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น

จุดมุ่งหมายของการจัดนิทรรศการหนังสือ

จุดมุ่งหมายของการจัดนิทรรศการหนังสือ มีดังนี้

1. เพื่อเป็นการเราใจให้ผู้ใช้ห้องสมุดสนใจหนังสือที่แนะนำ รู้จักหนังสือต่าง ๆ มากขึ้น และเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้อยากอ่านหนังสือมากขึ้น
2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้แขนงต่าง ๆ ในด้าน ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ฯลฯ ที่ปรากฏในหนังสือและสื่อที่นำมาจัดแสดง
3. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านหนังสือแก่ผู้ชม
4. เพื่อแนะนำหนังสือใหม่ห้องสมุดให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบ

สถานที่จัด

สถานที่จัด

อาจใช้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่เหมาะสมภายในบริเวณห้องสมุด ที่ที่สามารถมองเห็นได้โดยง่าย ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะของการจัด และตกแต่งให้สะดุดตาน่าสนใจ

การจัดอย่างง่าย สามารถทำได้โดย

1. แสดงหนังสือเพียงเล่มเดียว ใช้ที่ ตั้งแสดงหนังสือ หรือโปสเตอร์บอกรายการบรรณานุกรมของหนังสือ พร้อมทั้งบรรณนิทัศน์สังเขป อาจจะจัดหนังสือ โดยจัดวางบริเวณต่าง ๆ ดังนี้

- บนโต๊ะ

- บนตู้บัตรรายการ
- บนตู้หรือชั้นหนังสือ
- ในตู้นิทรรศการ

อาจมีวัสดุประกอบบ้างก็ได้ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

2. จัดแผนป้ายนิทรรศการ ตั้งอยู่เสมอระดับตาในที่มองเห็นได้เด่น โดยมีหลักในการจัดดังนี้ คือ

1. การสื่อความหมายที่เข้าใจง่าย
2. ความสะอาดตา โดยภาพ สี และการตกแต่ง
3. เนื้อหาน่าสนใจและถูกต้อง
4. วัสดุอุปกรณ์ประกอบเนื้อหาที่ใช้ในการตกแต่งน่าสนใจ
5. ความแปลกใหม่ สวยงาม โดยใช้ศิลปะการจัด

เรื่องที่จัด (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 272)

เรื่องที่จัด อาจเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่อง เช่น

- หนังสือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น ปราบกฏการณ์ของฝนดาวตก สุริยุปราคา สินามิ เป็นต้น

- หนังสือในวาระพิเศษ เช่น สัปดาห์แห่งการป้องกันพื้นที่ สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ สัปดาห์วันสิ่งแวดล้อมโลก สัปดาห์วันสุขบบุหรี่โลก เป็นต้น

- หนังสือที่ได้รับรางวัล เช่น รางวัลซีไรต์ รางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ รางวัลแว่นแก้ว เป็นต้น

- หนังสือชุดตามหัวเรื่อง เช่น หนังสือหายาก หนังสือเล่มจิ๋ว หนังสือสามมิติ หนังสือมีเสียง หนังสือมีกลิ่น หนังสือเด็กนานาชาติ หรือหนังสือชุดวัฒนธรรมประเพณีของไทย การละเล่นพื้นบ้าน วรรณคดีไทย ศิลปกรรม มรดกไทย ประวัติบุคคลสำคัญ ศาสนา การท่องเที่ยวเดินทาง เป็นต้น

หนังสือ - หนังสือประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือนวนิยาย หรือหนังสือสารคดี
หนังสือ การท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้สามารถจัดนิทรรศการหนังสืออื่น
ที่ให้ความรู้ น่าสนใจในการผลิตหรือเกี่ยวข้องกับหนังสือได้อีก เช่น

หนังสือนวนิยาย

ที่คั่นหนังสือนานาชาติ

นักเขียนหนังสือประเภทต่าง ๆ

นักวาดภาพประกอบหนังสือ

การผลิตหนังสือ

การระวางรักษาหนังสือ

ร้านหนังสือในประเทศ

สำนักพิมพ์หนังสือในประเทศไทย และสำนักพิมพ์หนังสือนานาชาติ

ทั้งนี้การจัดนิทรรศการหนังสือต้องให้เหมาะสมกับช่วงเวลา โอกาส
สถานที่ และพื้นฐานของผู้ชม

การเตรียมการและวัสดุอุปกรณ์ในการจัด (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 272-
273)

การจัดเตรียมวัสดุ ซึ่งอาจเลือกใช้ให้ตรงตามความมุ่งหมาย
ตามความเหมาะสมกับเรื่องที่จะจัด ได้แก่

1. ไบฮัมปกหนังสือ
2. หนังสือ
3. รูปภาพ สี ขาว-ดำ ภาพโฆษณา ภาพเขียน ภาพถ่าย
ภาพจากหนังสือพิมพ์ (ภาพพิมพ์)
4. กราฟ แผนที่ แผนที่ภูมิ
5. วัตถุต่าง ๆ เช่น หุ่น ตุ๊กตา ของเล่น ของจำลอง สิ่งประดิษฐ์

6. วัสดุของจริงที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องในหนังสือ หรือหัวข้อที่จัดนิทรรศการ
7. สิ่งที่ช่วยในการตกแต่ง ได้แก่ เชือก ริบบิ้น เศษผ้า เศษแพร ลวด ฯลฯ
8. เครื่องเขียนต่าง ๆ ได้แก่ กระดาษวาดเขียน กระดาษโปสเตอร์ กระดาษสีต่าง ๆ ไม้บรรทัด วงเวียน ยางลบ จ้ำพวงสี ได้แก่ สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอสี หมึก พู่กัน
9. เครื่องมือในการตัด ได้แก่ มีด กรรไกร
10. เครื่องมือและวัสดุในการฉีก ได้แก่ กาวประเภทต่าง ๆ เช่น กาวยางน้ำ แป้งเปียก สกอตเทป คลิป เข็มหมุด เป็ก ฯลฯ
11. วัสดุอุปกรณ์ในการจัดนิทรรศการนี้ ควรจะจัดหาไว้และเพิ่มเติมอยู่เสมอ บางอย่างอาจยืมจากที่อื่นบ้าง และเลือกใช้ตามความเหมาะสม

การใช้สี (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 273-274)

1. สีที่กลมกลืนกัน

แดง-น้ำเงิน

แดง-ดำ-ส้ม

แดง-ทอง

แดง-ดำ-เหลือง

ส้ม-ม่วงแดง

ส้ม-น้ำตาล-เหลือง

เขียว-ครีม

ส้ม-ขาว-น้ำเงิน

ม่วง-ชมพู

เขียว-ขาว-น้ำเงิน

2. สีที่ตัดกัน

เหลือง-ม่วง

ม่วงแดง-ทองอ่อน

แดง-เขียวใบไม้

แสด-เขียวคราม

ส้ม-น้ำเงิน

เหลืองแก่-ม่วงคราม

3. จิตวิทยาในการใช้สี

- สีแดง ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น เร้าใจ
- สีอ่อนแก่ของชมพู ทำให้เกิดความพึงพอใจในความงดงาม
- สีเขียว หรือสีคราม ทำให้เกิดความรู้สึกเยือกเย็น ชุ่มชื้นและสงบ
- สีเทาปานกลาง ทำให้รู้สึกเยียบสงบ
- สีขาวและสีดำอยู่ด้วยกัน ทำให้เกิดความเศร้าสลดหดหู่ใจ
- สีขาว ทำให้เกิดความรู้สึกบริสุทธิ์

ในการจัดนิทรรศการ ควรใช้สีที่เด่น สดใส ชวนดู และอาจใช้สีขาวแทรกบางก็ได้ สนวนมากป้ายนิทรรศการมักจะเป็นไม้อัดบุสักรหลายสีแก่ เช่น กรมท่า อาจใช้สีเอ็ก ก สีอุล้าแพน เมื่อไม้ไผ่สาน ดังนั้น ควรเลือกสีแผ่นรองภาพให้ดูเด่น

สีที่ใช้จัดนิทรรศการไม่ควรเกิน 3-4 สี ซึ่งอาจจะใช้สีตัดกัน หรือกลมกลืนกันชนิดใดชนิดหนึ่ง ทั้งนี้แล้วแต่เรื่องที่จะจัดแสดง แต่ละสีให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต. 2526.: 177) เช่น

สีแดง ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้นเร้าใจ

สีอ่อนแก่ของสีกุหลาบ ให้ความรู้สึกสดชื่นรื่นเริง

สีเขียวและสีคราม ทำให้รู้สึกสุขุม เยือกเย็น ให้ความชุ่มฉ่ำเย็นสบาย

สีเทาปานกลาง ให้ความรู้สึกเยียบสงบ

สีขาวและสีดำอยู่ด้วยกัน ทำให้ขริม เศร้าสลด

สีขาว ให้ความรู้สึกบริสุทธิ์ สะอาด

พื้นหลังของป้ายนิทรรศการ ควรเป็นสีเข้ม หรือสีอ่อน ๆ ก็ใช้ได้ผลดี

หลักปฏิบัติในการจัดนิทรรศการ (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 279)

1. ความเรียบง่าย ใช้ตัวอักษรเรียบ ๆ ให้อ่านง่าย
2. ความเด่นในการใช้สี

3. การเลือกภาพที่เหมาะสม รูปทรงต่าง ๆ
4. เนื้อหาเป็นที่น่าสนใจ
5. ความแปลกใหม่ ศิลปะในการจัด

ลักษณะของการจัด (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 279)

1. จัดอย่างง่าย แสดงหนังสือเพียงเล่มเดียว ใช้ที่ตั้งแสดงหนังสือ หรือโปสเตอร์บอกรายการบรรณานุกรมของหนังสือ พร้อมทั้งบรรณนิทัศน์สังเขป อาจจะจัดหนังสือไว้บนโต๊ะ บนชั้นหนังสือ หลังตู้บัตรรายการหนังสือ หรือในที่ที่เห็นได้โดยง่าย
2. จัดในตู้ นิทรรศการ หรือที่แสดงหนังสือใหม่ อาจมีวัสดุประกอบบางก็ได้
3. จัดบนแผ่นป้ายนิทรรศการ ตั้งอยู่เสมอรระดับตาในที่อื่นที่เด่น

การจัดนิทรรศการบนแผ่นป้าย

การจัดนิทรรศการบนแผ่นป้าย
 ป้ายนิทรรศการอาจเป็นส่วนหนึ่งของนิทรรศการซึ่ง จัดแสดงได้หลายรูปแบบ การจัดป้ายนิทรรศการมีแนวทางดังนี้

1. กำหนดว่าจะจัดเนื้อหา หรือหัวข้อเรื่องอะไร จัดเตรียมเนื้อหาและจัดแบ่งเนื้อหาที่จะนำเสนอลงบนแผ่นป้ายเพียงเรื่องเดียว หรือมีหลายป้ายตามความเหมาะสมกับเนื้อหา ถ้ามีความจำเป็นต้องจัดหลายป้ายให้แยกจัด ไม่ให้มีรายละเอียดมากนัก
2. กำหนดชื่อ นิทรรศการและหัวข้อเรื่อง โดยใช้ภาษาที่สื่อความหมายตรง ใช้ถ้อยคำกะทัดรัด กระชับ ประดิษฐ์ตัวอักษรให้นามองดูเด่นสะดุดตา
3. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัด เลือกให้ตรงตามเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย
4. วางรูปแบบในการจัดอย่างคร่าว ๆ หลาย ๆ แบบว่าจะจัดวางอะไร ตรงไหน ใช้ตัวอักษรอย่างไร ใช้สีอย่างไร วัสดุที่ใช้ตกแต่งควรวางอย่างไรให้เหมาะสมสวยงาม

5. จัดวางภาพและคำบรรยายประกอบตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อเข้าใจเรื่องราวชัดเจนถูกต้อง จัดให้สวยงาม มีศิลปะในการจัดอย่างสวยงาม

6. ภาพหนังสือบนแผ่นป้ายนิเทศการอาจใช้ใบหุ้มปกหนังสือ หรือจัดทำสำเนาปกหนังสือแบบสี ด้วยคอมพิวเตอร์ หรือฉีกบนกระดาษแข็งหรือพลาสติกแข็งติดบนแผ่นป้ายให้สวยงาม

ข้อควรคำนึงในการจัดนิเทศการ (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 280)

1. ความเป็นหน่วยเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายจุดเดียว แนวคิดเดียว วัสดุที่จัดจะไม่กระจายไปในที่ต่าง ๆ แต่มีการวางจังหวะให้แลดูงาม

2. ความสมดุลหรือศูนย์ถ่วง จัดให้มีน้ำหนักพอดีกันทั้งสองข้าง มองดูไม่เอนเอียงไปข้างใด วัตถุที่ใช้ถาขนาใกล้กันจัดไว้ตอนบน ขนาดใหญ่จัดไว้ตอนล่าง วัสดุที่จัดอาจมีขนาดและรูปร่างไม่เหมือนกันก็ได้ แต่จัดให้มีน้ำหนักพอดี ๆ กันทั้งสองข้าง

3. ศูนย์แห่งความสนใจ จัดให้เด่นที่สุดอยู่เพียง 1 จุด เพื่อเน้นความมุ่งหมายของเรื่อง ซึ่งอาจเป็นตัวหนังสือ ใบหุ้มปกหนังสือ หรือวัสดุอื่นใดจัดให้อยู่ในที่ใดก็ได้ ใช้วิธีนำสายตาไปสู่จุดด้วยเส้น เส้นเดียวหรือหลายเส้น ลูกศร จุดกลม ๆ หลาย ๆ จุด รีบบิน เชือก หรืออื่น ๆ ก็ได้

ลักษณะของการจัดนิเทศการที่ดี (รสา วงศ์ยังอยู่. 2546.: 280)

1. ดึงดูดความสนใจ
2. ง่าย เรียบ ชัดเจน เนื้อหาดี
3. จัดภาพดี ใช้สีเด่น
4. ข้อความประทับใจ
5. จัดวางในที่ซึ่งอยู่ในระดับสายตา มองดูได้ง่าย

วิธีดำเนินการจัดนิเทศการ

การจัดนิเทศการหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

(สุพรรณิ วราทร. 2550.: 69-70)

1. วางแผนการจัดนิทรรศการหนังสือในประเภทและแนวต่าง ๆ
ไว้ล่วงหน้าเป็นชุด เช่น ตลอดภาคการศึกษา ตลอดปี เป็นต้น